

Grutte Pier en het aardappelparadijs

Deze keer staat op het programma de Lytse Bouhoeke – voor niet-Friezen: de kleine bouwhoek, dit in tegenstelling tot Het Bildt, dat de grote akkerbouwhoek van Friesland is. Ik ga op bezoek bij de familie Tolsma in Witmarsum, waar naar zij zeggen de lekkerste eetaardappelen van Nederland groeien.

Huib Rijk

Huib Rijk bezoekt elke twee maanden een collega-akkerbouwer en praat met hem over zijn bedrijf. Hoe onderneemt deze akkerbouwer? Hoe maakt hij keuzes en waarom juist deze? En hoe zien de toekomstplannen er uit?

Wat mij opvalt

Een echt familiebedrijf deze keer. Een familietrek is dat ze niet van techniek houden. Van omgang met mensen des te meer – zowel van hun klantenkring als van scholieren die bij hen aan het werk zijn. Boeiend vind ik ook dit: veel akkerbouwers maken de stap van consumptie naar pootaardappelen, omdat dit meer uitdaging en een hoger saldo geeft. Familie Tolsma gaat om exact dezelfde redenen de omgekeerde route. Daarbij doen ze alles om een perfect product af te leveren.

Vader Sikke Tolsma, moeder Margriet en hun dochter Maaïke voeren samen een akkerbouwbedrijf met een oppervlakte van 36 ha. Belangrijkste onderdeel is de aardappelhandel rechtstreeks naar consumenten. Tevens is hun bedrijf bekend doordat zij jaarlijks een maisdoolhof inzaaien waar veel bezoekers op af komen.

Naar consumptie

Vader Sikke is van huis uit een echte pootgoedteler. Met name de stammenteelt was zijn hoofdactiviteit. "Het kleinschalige en arbeidsintensieve daarvan heeft mij altijd aangetrokken", zegt hij daarover. De afzet verliep via de ZPC in Franeker. Toen deze vestiging sloot werd de transportafstand dusdanig dat dit alleen uit kon door grotere hoeveelheden te gaan produceren. Schaalvergroting derhalve. Maar omdat de gebouwen op die kleinschalige productie waren ingericht werd er besloten een andere kant op te gaan, de teelt en verkoop van aardappels direct aan consumenten. Deze komen veelal uit de omgeving, maar ook uit Flevoland en Noord-Holland. Tijdens het interview komen klanten af en aan. Om beurten gaan Sikke, Margriet en Maaïke er naar toe. Het lukt hen steeds om jaar-rond te kunnen leveren. Daartoe hebben ze ook een perceel van 0,7 ha waarvan de oogst al start vanaf 21 juni. Een knappe prestatie zo ver noordelijk. Dat lukt hen door veel in handwerk doen. Dat begint bij de oogst van het eigen pootgoed. Deze worden handmatig in voorkiemkistjes geoogst. De voorvrucht is speciaal. Zeventien jaar geleden had dochter Anneke een project voor school. Als plan kwam daaruit om een maisdoolhof aan te leggen. Niet geheel duidelijk was waar dat dan aangelegd zou kunnen worden. Tot de gedachte opkwam: waarom niet thuis op het eigen bedrijf? Sinds die tijd is aan nieuwe klanten voor aardappelen makkelijk uit te leggen waar hun bedrijf zich bevindt: naast het maisdoolhof. Ieder jaar is het een bijzondere attractie waar vooral gezinnen met kinderen op afkomen. De entreegelden gaan naar een goed doel. In september wordt de mais geoogst door de loonwerker. Vervolgens

blijft het land liggen gedurende de winter. Als het even kan wordt er rond half maart geploegd en binnen een week gepoot. Het perceel ligt net naast de boerderij in de luwte van de bomen en op de zonzijde. Omdat de aardappels voor 10 juli zijn geoogst mag een 1-op-2 rotatie: het ene jaar aardappelen en het andere jaar maisdoolhof. Na het pooten worden de ruggen afgedekt met geweven folie van doorzichtig plastic dat meerdere keren gebruikt kan worden.

De vlag ten top

Rond de langste dag van het jaar wordt de vlag gehesen. Dan weten de klanten: bij Tolsma zijn de eerste nieuwe weer te koop! "Dat heeft steeds weer iets magisch voor consumenten. Ook al zijn de aardappels van de oude oogst nog helemaal goed," zegt Margriet. De allereerste oogst is overigens niet de meest winstgevendende. De prijzen zijn dan nog wel hoog maar de oogst is nog laag. Enkele weken later is de opbrengst flink hoger en de prijzen slechts iets lager. Toch willen ze die allereerste oogst niet kwijt omdat op die manier de loop er in blijft. De aardappels worden steeds groen geroid. Het is immers beter ze zo lang mogelijk te laten groeien. De eerste weken worden per keer maar enkele ruggen geroid. Net zoveel als er vraag is. In de zomervakantie zijn er scholieren aan het werk, geregeld kinderen van vaste klanten of wiens ouders vroeger ook hielpen op de boerderij. Vervellen is door handmatig oogsten geen probleem. De combinatie van groen en handmatig rooien wordt zo lang mogelijk volgehouden. Dat betreft ook de teelt van het eigen pootgoed. De reden daarvoor is volgens Sikke dat op deze manier Rhizoctonia niet voorkomt. Ook Erwinia is minder een probleem.

Rassen

De vroege teelt bestaat uit Doré's. Daarna komen de Borgers – dat wil zeggen: Eigenheimers – Bildtstar, Irene's en Rode Star. De laatste rassen worden na de zomervakantie machinaal geoogst. De Tolsma's hebben weinig machines. Daarom worden in enkele keren de aardappels geroid waarbij steeds ca 10 kippers

in de schuur worden gestort. Vervolgens worden deze direct gesorteerd en in netzakken van 20 kg opgezakt. Als alles verwerkt is komt de volgende lading. "Wij hebben heel goede loonwerkers hiervoor", zo benadrukken ze. Want een nauwe afstemming is van groot belang.

Tarwe en bieten

Het bouwplan bestaat verder uit 7 ha bieten. Deze teelt wordt grotendeels in loonwerk uitgevoerd. De helft van het bouwplan bestaat vaak uit graan. Wegens de lage prijzen hiervan wordt een deel verhuurd voor spruiten en mais. De grondsoort bestaat uit lichte klei variërend van 15 tot 30 % afslibbaarheid. Deze grondsoort beslaat hun hele kavel zoals die vanuit de woonkamer is te overzien. Daarna is een scherpe afscheiding zichtbaar waarachter de bodem lager ligt. De grond is zwaarder en wordt benut als weiland. Is dit de grens tussen het voormalig (schier)eiland waarop nu de Lytse Bouhoeke zich bevindt en de inmiddels ingepolderde Middelzee, de zijtak van de Waddenzee die tot aan Leeuwarden liep? De familie weet het niet. Het gebied was ooit het territorium van Grutte Pier, de volksheld die in lang vervlogen tijd de Saksen tegenhield. Wat ze stellig beweren is dat de lekkerste aardappels uit hun gebied komen. Oude grond is volgens hen noodzakelijk om goede smaak te verkrijgen.

Bedrijfsopvolging

Al heeft Sikke inmiddels de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, hij vindt het werk nog onverminderd leuk. Toen hij 65 werd is dochter Maaïke in de maatschap opgenomen. Van jongs af aan is zij in het bedrijf gegroeid door in vakanties mee te helpen. Ze werkt drie dagen per week bij Vitens. Een goede werkgever die soepel omgaat indien ze vrije dagen op wil nemen om landwerk te doen. Maaïke woont met haar vriend in het dorp. Inmiddels is er een potentiële opvolgster in de volgende generatie. Dochter Anouk vindt het op 3-jarige leeftijd al leuk om te helpen met opzakken en verkopen van aardappels. ■

Bedrijfsgegevens

Akkerbouwbedrijf van maatschap Tolsma, bestaande uit Sikke (68 jaar), Margriet (56) en hun dochter Maaïke (30). Oppervlakte 36 ha, 1 ha pacht, de rest is eigendom. 8 ha tafelaardappelen, 1 ha pootgoed. De belangrijkste tak is teelt en aan-huis-verkoop van tafelaardappelen. Verder 7 ha bieten, 6 ha wintertarwe, 1 ha mais waarin een maisdoolhof, rest verhuur.

